

Laura Freudenthaler—Kraljica šuti

NASLOV IZVORNIKA Die Königin schweigt
COPYRIGHT © 2017 Literaturverlag
Droschl GmbH
COPYRIGHT © OF THE TRANSLATION
S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
Published by arrangements with
Nabu International Literary Agency,
Firenze and Tempì Irregolari, Gorizia

UREDNIK Ivan Vidak
KOREKTURA Darko Milošić
DIZAJN I PRIJELOM Nikša Eršek
IZDAVAČ Sandorf | Severinska 30, Zagreb
01/7899660 | contact@sandorf.hr
sandorf.hr | knjigolov.hr
ZA IZDAVAČA Ivan Sršen
BIBLIOTEKA Adventure
TISAK Znanje, Zagreb
Zagreb, listopad 2021.

CIP zapis je dostupan u računalnome
katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem
00111190.

ISBN 978-953-351-168-9

Objavlivanje knjige novčanom potporom
poduprlo je Ministarstvo kulture i medija
RH u Godini čitanja.

GODINA
ČITANJA
2021

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

Objavlivanje ovog djela omogućeno
je uz potporu književne mreže
TRADUKI, čiji su članovi Savezno
ministarstvo za Europu, integraciju
i vanjske poslove Republike
Austrije, Ministarstvo vanjskih
poslova Savezne Republike
Njemačke, Švicarska zaklada za
kulturu Pro Helvetia, austrijska
Interesna zajednica prevoditeljica
i prevoditelja po nalogu Saveznog
ministarstva za umjetnost, kulturu,
javnu upravu i sport Republike
Austrije, Goethe-Institut, Javna
agencija za knjigu Republike
Slovenije, Ministarstvo kulture
Republike Hrvatske, Resor
za kulturu Vlade Kneževine
Liechtenstein, Zaklada za kulturu
Liechtenstein, Ministarstvo kulture
Republike Albanije, Ministarstvo
kulture i informiranja Republike
Srbije, Ministarstvo kulture
Rumunjske, Ministarstvo kulture
Crne Gore, Ministarstvo kulture
Republike Sjeverne Makedonije,
Ministarstvo kulture Republike
Bugarske, Sajam knjiga u Leipzigu i
Zaklada S. Fischer.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI
ilustracija Charlesa Rickettsa
za prvo izdanje poeme "Sfinga"
Oscara Wildea iz 1894.

**Laura
Freudenthaler**
—
Kraljica šuti

s njemačkog prevela
Vanda Kušpilić

Sandorf

Mojim pretkinjama

PONEKAD BI KUHALA KAVU i dok je voda protjecala kroz filter, otišla bi, kao nekad svako jutro, do vrata, da uzme novine. U tulgju su stajale novine od prijašnjih dana, a kad ih je Fanny izvukla, na kamenu stepenicu pala je malena životinja. Uholoža. Kad je dijete bilo malo, Fanny je neprestano morala ponavljati priču kako je jednom, još onda u selu, k njoj došao drvosječa jer je imao snažne bolove u uhu. Dok je pripovijedala, dijete je dizalo ruke prema ušima i zatvaralo oči, jer nije htjelo vidjeti ono što je zamišljalo. No nikad ne bi začepilo uši, već bi slušalo do kraja i ispustilo neki zvuk između užasa i ushita kad bi Fanny pripovijedala kako je drvosječi pincetom izvukla debelu uholožu iz uha. Nogom je pomela životinju s ruba stepenice. Kad je unuka porasla, prijekorno joj je rekla da uopće nije istina da se uholože uvlače u uši i da ju je ona samo htjela preplašiti svojim strašnim pričama. Fanny se osvrnula oko sebe u prednjem dijelu svog vrta. Grmovi s malim ružinim cvjetovima odavno već nisu bili ondje. Jela je i dalje stojeći u lijevom kutu vrta i mamila vrane, koje su dugo nepomično sjedile na širokim granama. Ponekad bi Fanny otišla do ulaznih vrata u vrt i gledala na ulicu.

Kad bi ugledala nekog susjeda koji ju je primijetio i podigao ruku na pozdrav, možda poželio i krenuti prema njoj, ušla bi natrag u kuću. Ulila je kavu u šalicu. Ako je mlijeko bilo kiselo, dodala bi malo vode. Sjela je za kuhinjski stol i stavila nekoliko žličica šećera u kavu. U jednim je novinama potražila križaljku i uzela kemijsku olovku u ruku. Naočale su vjerojatno bile na prozorskoj dasci u dnevnom boravku. Pokušala je prepoznati zadatke, koji su se ionako već desetljećima ponavljali, i unijela nekoliko slova u kućice. Unuka je govorila da Fannyna slova izgledaju kao muhine noge. Fanny je pogledala prema kuhinjskom prozoru. Nekoć bi vidjela poštara kako prolazi, zatim bi otišla do ulaznih vrata, preuzela poštu i razmijenila nekoliko riječi s njim. Sada poštar više nije bio isti i dolazio je u različita vremena. Fanny nije mogla sa sigurnošću reći koliko je sati, koje doba dana. Vratila je pogled na križaljku. Dosjetila se jedne riječi i to nije bila ta koju je tražila. Jedan jedini slog, koji Fanny nije mogla nikamo smjestiti. No u trenucima kad je tako sjedila za kuhinjskim stolom, uz kavu i novine, znalo se dogoditi da se osjeća kao nekad.

UVIJEK JE VOLJELA UJUTRO biti prva na nogama, dok su drugi još spavali. Bilo je nečeg tajnovitog u tome, jedini biti budan. Nitko ne zna da si tu. Pola sata ili cijeli sat Fanny bi bila sama, pila kavu i razmišljala što mora učiniti toga dana, pa onda polako započinjala s poslovima. Za dobrih dana neki su se trenuci doimali kao nekad, pojedini minuli trenuci koji su dopirali do nje, jer su bili već mnogo puta proživljeni. No Fanny često danima nije mogla ustati iz kreveta ni razlikovati jedan trenutak od drugoga. Ležala je u svom bračnom krevetu, koji nikada više, desetljećima već, nije ni s kim dijelila, dok su pred prozorima prolazili dani. Na stablu šljive sjedile su ptice, bježale kad je kišilo, vraćale se kad bi zasjalo sunce. Fanny je ponekad mislila da čuje kako se netko šulja oko kuće. Telefon je zvonio. Fanny je pokušala proizvesti impuls u tijelu koji bi je uspravio i izvukao iz kreveta. Uzaludno. Slušala je telefon kako zvonit. Zamišljala je kako Hanna sluša zvonjavu u slušalici i čeka da se Fanny javi. Po tome koliko je vremena prošlo prije nego što je telefon prestao zvoniti, zaključila bi koliko su velike Hannine brige i koliko je velika vjerojatnost da će sjesti u auto i za tri sata ući kroz ulazna vrata.

To se dogodilo samo jednom, no otada se Fanny svaki put nadala da će se ponoviti. Zvonjava je prestala. Fanny nije uspjela ustati. A možda je to bila i unuka. Ona se već dugo nije javila. Tu i tamo stigla bi razglednica iz inozemstva. Fanny je glavu na jastuku okrenula ustranu. Na noćnom ormariću stajala je knjiga praznih stranica i zlatnožutog uveza. Podsjećala je Fanny na unuku. Samo prva stranica knjige nije bila prazna, na njoj je unuka napisala: Draga bako. A ispod toga stajalo je da poklanja Fanny ovu knjigu kako bi u nju zapisivala sjećanja. Unuka je htjela s njom razgovarati o sjećanjima. Ne one tvoje bajke iz sela, rekla bi. Prava prošlost. Fanny se smiješila. Nije razumjela što dijete želi od nje. Još uvijek ne zna. Možda je dijete u međuvremenu shvatilo da je mrtve bolje ostaviti na miru pa je zato nestalo. Za unuku se možda i ona ubraja u mrtve. Pa zar nije zadržala neke slike iz djetinjstva, upitala je unuka. Slike, upitala je Fanny. Fotografije, rekla je unuka. Bila je nestrpljiva. O nekim se stvarima ne govori, govorio je otac. Sve što je nekoć bilo, sada se nalazi u ovoj kući. Fanny je začula zvukove iz podruma, kao da netko radi na radnom stolu. Ono jutro kad je šalicu kave ostavila pod ribizom na zemlji, ostalo joj je kao slika u sjećanju. Žuti rukav bluže u grmu ribiza, među zelenilom lišća i jarkim crvenilom bobica. Ona je bila učiteljica i nitko u selu osim nje nije nosio bluže. Župnik se divio Fannynoj ljepoti. Okrenula je glavu u drugu stranu.

KOSA JOJ JE BILA BIJELA i takva će ostati. Drhtanje više neće nestati. Telefon je zvonio i prestajao zvoniti. Fanny je pogledala prema prozoru, otvorila oči i zatvorila ih, htjela je još jednom duboko usnuti. Drijemala je i otplovila kroz vrijeme, bila je malena djevojčica i sjedila je na tlu na imanju u dolini. Sunce je grijalo i nije bilo vjetra. Imanje je s tri strane bilo zatvoreno. Četvrtu stranu zauzimala su velika vrata, koja su bila otvorena. Bilo je ljeto, tlo je bilo tvrdo i suho, prekriveno slojem pijeska. Na njemu je Fanny prstima crtala valove. Na klupi uza zid kuće sjedila je stara Hagerica i tiho pištala pri svakom izdisaju. Pištanje je pratilo valovite pokrete Fannynih prstiju. Kad bi dijete podiglo pogled, ugledalo bi Hageričine listove koji su se trzali kad bi se na kožu spustila muha. Plavičasti valovi prolazili su i po listovima. Fanny je u pozadini pištanja začula još nešto. Stavila je prst zamrljan pijeskom na bradu i osvrnula se oko sebe. Negdje je zakreštala ptica pa utihnula. Zvuk je dolazio iz staje, Fanny je osluškivala. Odjednom su se sa svih strana začuli zvukovi i nadjačali onaj iz staje. Fanny je čula udarce, tutnjanje iz daljine, urlanje neke životinje slabašno je dopiralo do imanja. Iz

staje je izašla visoka prilika. Otac je preko dvorišta pošao prema Fanny. Što se više približavao, to je postajao veći. Stao je pored nje. Dijete je zabacilo glavu i pogledalo prema njemu. Otac je kimnuo i oslovio je imenom: Fanica. Otac je ispružio ruku kao da želi dohvatiti Fannynu glavu, osjetila je kako su prsti prošli kroz zrak. Jedna raspuštena vlas zaplela se u hrapavoj šaci, povlačenje i sitna bol kad se otrgnula od Fannyna vlasišta. Otac je još jednom kimnuo i produžio dalje, prema vratima. Fanny je htjela krenuti za njim. Upravo je bila ustala i napravila nekoliko koraka, kad ga je vidjela kako nestaje kroz vrata, a odostraga osjetila kako je netko hvata ispod pazuha i podiže. Stara Hagerica odnijela je Fanny natrag na njezino mjesto. Dijete se izvijalo i pokušalo ugristi ruku koja ga je držala. Fanny nije voljela služavku čiji je zadatak bio čuvati je.

TEK JE KASNIJE SHVATILA da u selu nije postojalo nijedno drugo dijete koje je netko čuvao. Ostala djeca bila su u skupinama uokolo, u šumi ili na imanjima, i odrasle bi tražila samo ako bi se neko od njih ozlijedilo. Kasnije je Fanny čula priče da su u cijelom kraju postojale samo dvije dadilje, jedna za djecu vlastele i jedna za Fanicu. Vlasteli je pripadala sva zemlja i pilana, u kojoj su radili mnogi muškarci. Fanny je poznavala dvorac u kojem je vlastela navodno živjela, no nikad još nije vidjela nikoga od njih, čak ni djecu. Majka je kasnije rekla da stara služavka, koju su zvali Hagerica, više nije bila dobra ni za jedan posao pa je zato čuvala Fanny dok su ostali bili u polju. Ponekad bi prošlo jako puno vremena dok se roditelji i brat konačno ne bi vratili. No bez obzira na to koliko je dugo čekala da se pojave na vratima, Fanny je čvrsto stiskala usnice da joj radost ne pobjegne van. Čak i kad bi joj postalo bolno u grlu, Fanny bi ostala nepomično sjediti, dok su roditelji i brat prilazili bliže. Odrasli bi nestali u kući, a brat bi sjeo pokraj Fanny na zemlju. Toni je bio nekoliko godina stariji i već je mogao pomagati u polju. Zajedno su crtali figure u pijesku. Pognute glave, Fanny se još više nagnula

prema naprijed, a Toni je spuštao zatiljak sve dok im se glave nisu srele, tjeme uz tjeme. Kad su ih pozvali na jelo, ustajali su kao da su im tijela tijekom tog sjedenja otežala. Fannyno mjesto za jelom bilo je do oca. Jednom mu se popela u krilo i stavila mu ruke oko vrata. Htjela mu je nešto reći. Otac je nagnuo glavu unatrag i tako promatrao dijete. Fanny je uočila udaljenost koja je nastala u očevu pogledu kad je zabacio glavu. Osjećala je da njezinim rukama nije mjesto na očevu vratu. Ruke su joj bile prljave i ljepljive. Fanny je maknula ruke i stavila ih na očeva prsa, kako bi se oslonila pri silasku. Očeva prsa bila su tvrda. Dijete se postidjelo. Sišlo je s očeva krila i sjelo pokraj njega na klupu.

KAD JE OTAC IZIŠAO IZ KUHINJE, Fanny je šmugnula pod stol pa pod klupu. Otpuzala je straga u kut, gdje je bilo mračno i čudno je mirisalo. Dijete je zamišljalo da mirisi tonu prema dolje. Mirisi jela i ljudi za stolom, njihov dah, mirisi iz njihove odjeće, iz majčinih suknji i očevih košulja. Mirisi iz zdjela, s ruku i vratova tonuli su dolje i sakupljali se pod stolom i ispod klupe. Kao što se prašina zbijala u kutovima, tako su se i mirisi spajali i ostajali dolje u tami, ondje gdje je dijete čučalo. Fanny se stisnula duboko u kut, utisnula se u njega. Ispod sebe osjećala je drveni pod, na leđima i na oba boka zid. Pritisak tvrdog drva odozgo na glavu smirivao je Fanny. Oдавde je mogla promatrati majčine noge kako zaposleno hodaju po kuhinji. Majčine noge većinom su bile u pokretu, a kad bi zastale na jednom mjestu, Fanny je po njima mogla zaključiti koji posao gornji dio majčina tijela i njezine ruke obavljaju. No ponekad se događalo da majka sjedne na klupu i zaboravi što je upravo radila. Sjedila bi mirno, kao da sanja. Fanny je pod kutnom klupom znala iščitati to stanje s majčinih nogu koje je tako dobro poznavala, možda bolje od ostatka majke. Majčine su noge u tim trenucima izgledale kao

da spavaju, kao da se odmaraju od stalne trke, kao da se ponekad smiješe i mrmljaju u snu. Nježno su u tim trenucima djelovale majčine noge. Fanny je otpuzala do njih i položila dlan na jedan list, kako bi se najavila prije nego se iz svojeg skrovišta pojavi pred majkom. Majka je kao kroz san pogledala kćer. Obavila je ruke oko Fannyna tijela i prislonila svoju glavu uz dječju. Fanny je osjećala kako majka diše. Bila je mirna. Njeni dlanovi bili su položeni na majčina bedra. Tako je to vjerojatno kada spavaš pokraj majke u krevetu. Ne znaš gdje prestaje toplina tvog tijela, a gdje počinje toplina majčinog. Kad je Fanny ležala u krevetu, uvijek je točno osjećala obrise svojeg tijela na mjestima gdje je za njih bio zataknut pokrivač. Promolila bi prste ispod pokrivača i opipala rub kreveta, tamo je bilo mračno i hladno. Spavanje u krevetu s majkom Fanny je zamišljala kao beskrajan omotač od topline. Majčina glava još je uvijek bila prislonjena uz Fannynu, kao da spava. Noge su se probudile prije ostatka majke. Majka je još uvijek disala u Fannyn vrat, ali Fannyni su dlanovi već osjetili kako bedra postaju nemirna. Pod dlanovima, pod tkanim i pod kožom Fanny je osjetila kako noge prodiru, a onda je majka maknula ruke s nje. Dok je ustajala, majka je dlanovima poravnala pregaču. Rekla je da mora početi pripremati kompot. Fanny je još trenutak ostala stajati, zatim se ponovno zavukla pod kutnu klupu. Majka je otišla u smočnicu i vratila se u kuhinju. Kad se sagnula da izvadi lonac iz kredenca, lice joj je na trenutak ušlo u Fannyno vidno polje. Postoji glas kojim se majka obraća sama sebi, njega možeš čuti, a i ne.

FANNY JE OSLUŠKIVALA ZUJANJE U ZRAKU, bio je to zvuk sunca. Na njegovoj je svjetlosti dijete vidjelo sićušna bića od prašine kako plešu nad tlom, kako se pretvaraju u uskovitlane derviše kad majka kroz njih prođe do štednjaka, i kako se smiruju tek kad majka nekoliko trenutaka ostane ondje stajati. Na sunčevoj svjetlosti, koja je kroz kuhinjski prozor koso padala na pod, bića od prašine bešumno su tonula kao u vodi, polako se opet dizala i vrtjela kao zadubljene djevojčice koje plešu same. Fanny je zaspala. Probudila se kad je do nje pod klupu dopuzao brat. Toni je došao u posjet sestri, a Fanny mu je u znak pozdrava položila dlan na razdjeljak. Brat se šćućurio kraj nje. Dok je sunce zujalo u zraku, djeca su šaputala ispod kutne klupe. Toni je prstima češljao sestrinu kosu i pokušavao raspetljati gnijezdo zapletenih dlaka koje joj se uvijek stvaralo na potiljku. Onda je morao poći, jer ga je majka zvala. Kad bi začula očeve korake, Fanny bi žurno ispuzala ispod stola i stala kraj majke uz štednjak. Kad bi otac vidio da je Fanny ispod kutne klupe, upitao bi je li ona pas. Fanny je znala da psi imaju buhe i da ne smiju u kuću. Leži tamo dolje poput psa, rekao bi otac majci, koja ga ne bi pogledala. Otac

nije volio da se ljudi ponašaju kao životinje. O jednoj ženi iz sela rekao je da se šulja uokolo poput mačke, sa svojim sumnjičavim pogledom, a župnika iz susjednog sela uspoređivao je s pticama koje kradu sjeme s polja. No najgori od svih bio je onaj čovjek koji prestane uspravno hodati.

DOGAĐALO SE da otac zatekne Fanny i Tonija na imanju. Kad nisu imali što raditi i kad nikoga nije bilo u blizini, legli bi nasred imanja na toplu zemlju. Ležali su na leđima, glava gotovo spojenih, i jedno drugome prepričavali priče o Ciganima koji su jednom godišnje navraćali u kraj. Majka je čekala Cigane da joj zakrpaju lonce i nabruse noževe. Fanny nije skidala pogled s muškarca koji se bavio loncima i noževima. Stajala je na vratima staje i promatrala ga sve dok je nije primijetio. Digao je ruku na pozdrav i rekao nešto što Fanny nije razumjela. Krenula je bliže prema njemu. Htjela je čuti što kaže, no majka ju je pozvala natrag. Fanny je morala u kuću. Muškarac se nasmiješio i mahnuo joj. Kad su ležali na leđima na imanju, Fanny i Toni pripovijedali su jedno drugome sve što znaju o Ciganima. Uglavnom je govorio Toni, jer je znao više od sestre. Pripovijedao je da Cigani nemaju kuću i da su svi muzičari i da glasno pjevaju i plešu. I da je osim toga čuo da ponekad jedni druge ubiju u svađi. Kad bi Fanny i Toni zadubljeni u te priče zaboravili na oprez, nad njima bi se pojavio otac. Do maloprije su razgovarali i gledali u beskrajno nebo, a već ih je u idućem trenu odozgo gledao

otac. Nije rekao ništa, promatrao je svoju djecu koja se pod njegovim pogledom nisu mogla pomaknuti. Očev pogled bio je uteg koji ih je držao prikovane uz tlo. Fanny je znala da su joj leđa i zatiljak puni zemlje. Suhi se pijesak pod očevim pogledom pretvarao u prljavštinu. Prljavština se prilijepila za Fanny i ako ustane i krene, otac će vidjeti njezinu prljavu stražnju stranu. Fanny i Toni su ustali, a da im se tijela nisu dotakla, i udaljili su se u različitim smjerovima ne pogledavši jedno drugo. Fanny je tražila kut u koji bi mogla sjesti i pritisnuti glavu o tvrd komad drva.

KAD JE BILA STARIJA, Fanny se prestala zavlačiti pod kutnu klupu ili u bilo koji drugi kut, ali dok je ležala u krevetu, u snu je pritiskala glavu o drvo na gornjoj strani kreveta. Često su je ujutro boljeli zatiljak i ramena od naprezanja. Prestala je također i s bratom pričati priče o Ciganima, a Toni joj više nije prstima češljao kosu. Toni je izrastao gotovo do očeve visine. Bio je snažan ali je njegova snaga bila dobroćudna, a njegovi mišići uvijek spremni popustiti. Kad su sjedili za jelom, otac je odmjeravao svoga sina. Pognut zatiljak, ramena koja padaju prema naprijed, prsni koš koji nije isturen. Da je otac pogledao u lice svog sina, vidio bi da ono tijekom tog proučavanja čvrzne, da se mišići vilice napinju, a brada zaoštrava. Ali otac nije gledao Tonijevo lice. Otac je na ljudima primjećivao držanje, a Toni se nije držao uspravno. Ocu je bilo najgore što Toni rado i mnogo govori. Na imanju u dolini bio je šutljiv, no čim bi došao u selo, čavrljao je s ljudima i često se glasno i od srca smijao. Otac se pravio kao da to ne primjećuje, ali Fanny je znala da mu je bilo gotovo nepodnošljivo slušati neobuzdani smijeh njegova sina. Otac je u selu uživao velik ugled. Bio je visok i naočit i uvijek je pazio na držanje.

Mogao je naučiti svog sina da držanje počiva na prsnom košu i da prsa čine naočita muškarca. No njegov sin nije shvaćao što znači uvijek i bez iznimke imati ravan zatiljak i uzdignutu glavu. Otac je nepokolebljivog držanja sjedio za stolom i proučavao sina dok su ostali jeli juhu. Toni je sjedio nagnut nad svoj tanjur. Srkao je tako da mu je juha kapala s usana. Oči su mu plivale u suzama jer je glavu nagnuo tako blizu tanjuru da mu se para vruće juhe dizala u lice. Pogledaj ga samo kako sjedi, rekao je otac majci, a onda i sâm počeo jesti juhu. Fanny je poželjela da se brat barem ispravi dok sjedi, no on kao da se namjerno nagnuo još niže, da navuče očev bijes. Fanny je pogledala u majku. Kad bi joj otac rekao nešto o djeci, majka bi se ukočila. Ne bi rekla ništa i ne bi pogledala oca, ali je Fanny primijetila da bi trenutak kasnije, kad bi se otac okrenuo, ustala da učini bilo što. I sad je ustala. Fanny ju je promatrala kako uzima kuhinjsku krpnu sa štednjaka, ponovno sjeda i odlaže krpnu na stol pored svog tanjura. Majka nije bila kao druge žene u selu. Druge su žene s godinama i sa svakim porodom bile sve deblje. Majka je pak bila sve niža, a njezina prsa sve tanja. Doduše, ona je na svijet donijela manje djece nego većina žena u selu. Fanny je čula da je netko rekao da je majka prije bila vrlo lijepa. Otada je Fanny ponekad u majčinu licu tražila tu ljepotu.

LJEPOTA JE POČELA zaokupljati Fanny. Tu i tamo, kad bi podigla pogled, Fanny bi primijetila da je otac promatra, ne znajući zašto, a on ju je gledao pa rekao da je taština smrtni grijeh. Fanny se osjećala kao da je uhvaćena na djelu jer je doista ponekad razmišljala o tome što su govorele stare žene u selu, da je postala lijepa. Za Fanny je to bilo poput prelaska u neki drugi svijet. Ovdje na imanju ne bi mogla ni otprilike opisati svoj izgled, da ju je netko zatražio. Nije imala nikakvu predodžbu o vlastitoj vanjštini. Oduvijek je bila zaokupljena time da samu sebe drži pod kontrolom i da joj se ništa ne primijeti, a sada je shvatila da joj ne može svatko zaviriti u dušu kao otac. Postojao je jedan površinski sloj, koji je stajao između nje i drugih i bio dopadljiv. Fanny se osjećala kao da je otkrila nešto dragocjeno, a u isti mah joj se činilo da joj to ne pripada. Rado bi bila upitala Tonija misli li on da je lijepa, ali nije se usudila. Brat kod kuće, na imanju, nije bio tako srdačan kao među nepoznatim ljudima. Kao da se mogao glasno smijati tek onda kad bi se malo udaljio od imanja u dolini. Dok su sjedili za jelom, Fanny je promatrala brata. Na njegovim obrazima rasla je brada. Obrve su mu sezale sve

do korijena nosa. Vidjela mu je zube kad bi otvorio usta. Toni je podigao glavu i pogledi su im se sreli. I ne trepnuvši, nastavio je jesti. Fanny je pomaknula nogu pod stolom. Htjela je udariti Tonija, vrhom stopala u cjevanicu. Jednom joj je bio rekao: ista si kao otac, i otišao.

U FANNYNOJ GLAVI BILA JE MALA VRTOGLAVICA, kao da se odjednom nešto zavrtjelo. Zatim je nastupila malaksalost. Kao da je iz Fanny odjednom nestala sva živost. Činilo joj se da neće moći ostati uspravno sjediti. Htjela je glasno zaplakati i zavapiti upomoć. Morala je ispružiti ruku, naslijepo, da dotakne bilo što, da osjeti rub kreveta pod prstima. Bilo joj je toliko loše da je mislila da će morati povratiti. No nikad se ne bi dogodilo ništa. Nikad ne bi plakala. Nije ni vikala i nikad još nije povratila na stol. Nitko nikada nije ništa primijetio. U stvarnosti je Fannyno tijelo bilo nepomična masa. Svaki mišić ohlađen. Podlaktice utonule u stol, stopala utonula u pod. Oči su joj gorjele. Nije mogla odrediti gdje su joj kutovi usana. Glava tako teška. Glava joj je težila jednu centu. Fanny je poželjela pustiti glavu da padne na stol, na čelo. Ona će se zatim dalje prevrnuti, na jednu stranu, na obraz. Fanny će ležati s glavom na stolu i neće se moći pomaknuti. Pod stolom će joj visjeti ruke. Otac i Toni morat će podići Fanny i odnijeti je u krevet. Ondje će svi stajati oko nje, pokrivati je i držati za ruku. Na večer će jedan od njih morati leći k njoj u krevet, priljubiti se ispružen uz njezino tijelo, da spava. Svaki put kad bi

doživjela takav trenutak, Fanny je mislila da će joj glava i gornji dio tijela sada stvarno pasti na stol. Ovaj put neće moći ostati sjediti. Mislila je da će popustiti, ali ne bi pala. Svaki put iznova ne bi pala. A zato što ne bi pala, morala bi se pribрати. Do kraja večere kad će morati pokupiti posuđe mora se pribрати. Mora pokušati nešto pojesti. Otac nije volio da se ne jede. Ona i majka katkad nisu mogle jesti. Možda je i majci bila znana ta ista mučnina koja je Fanny spopadala u tim trenucima. Fanny bi tada bila zarobljena u položaju u kojem ju je napustila snaga. Kad bi uspjela pomaknuti glavu i pogledati u majku, da vidi koliko je ona pojela, Fanny je već znala da je bolje. Začula je očev glas. Trenutak bi uvijek prošao. Osjet bi se prvo vratio u ramena i vrat. Zatiljak, kralješnicu i lice. Prešla je jezikom preko usana. Zatvorila je oči i opet ih otvorila, kao da je nova na ovom svijetu.

OTAC JE GOVORIO O TOME kad bi trebalo zaklati svinju. Uputio je pitanje Toniju koji nije odgovarao. Otac je upitao je li Toniju svejedno kad će se klati. Pitao je kakav će to Toni jednoga dana biti seljak ako ga to ne brine. Fanny je znala da Toni već neko vrijeme redovito odlazi kod stanovite Marije u susjedno mjesto. Tražila je nešto u Tonijevu licu za što nije znala što je. Tražila je tu Mariju koju je zamišljala kao plavokosu, nasmiješenu djevojku. Fanny je zamišljala kako se brat i djevojka grle i kako djevojka bratu miluje leđa. To je bila slika koja je Fanny neprestano navirala u mislima. Rekla je bratu: Zar tvoja Marija nije seljanka? Otac je odgurnuo svoj prazni tanjur od sebe. Toni je podigao glavu, taman toliko koliko je bilo potrebno da pogleda u Fanny. Fanny je na trenutak osjetila trijumf, zatim je shvatila da je tim pitanjem bratu nešto oduzela. Otac nije rekao ništa. Znali su da će saznati što je s tom Marijom. Nisu znali kako će saznati jer nije bio brbljavac i jer je vrlo rijetko odlazio u gostionicu, ali poći će mu to za rukom. Fanny je zamišljala da otac točno zna koga treba pitati. Zamišljala je da će otići gore u selo. Pored šumarika pred vatrogasnom zgradom stajat će seljanka s imanja

s vodenicom koja uvijek o svemu sve zna, i slagat će drva. Otac će je pozdraviti i upitati za zdravlje. Zatim će postaviti svoje pitanje. Seljanka s imanja s vodenicom ispričovjedit će mu sve što zna, kao da stoji pred policijskim inspektorom i kao da je prisegnula da će govoriti istinu. Otac će dodati još nešto o vremenu i žetvi, a onda će se rastati i otac će se vratiti na imanje u dolini. Toni više neće razgovarati s Fanny.